

Vastaajan tuomitseminen tekohetkellä säädettyä ankarampaan rangaistukseen ja kokoonpanotietojen puuttuminen tuomiosta

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Tarkastuksessa havaittiin, että Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus oli 7.5.2021 asiassa R 21/271 antamassaan tuomiossa nro 21/119565 tuominnut vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa 120 tuntia yhdyskuntapalvelua vuonna 2017 tehdyistä rikoksista. Rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voitiin tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Lisäksi havaittiin, että tuomion perusteella asia oli ratkaistu kärjäoikeudessa yhden tuomarin kokoonpanossa, vaikka syyttäjä oli vaatinut vastaajalle rangaistusta muun ohella törkeästä huumausainerikoksesta. Myös kärjäoikeudesta alustavana selvityksenä hankittujen pöytäkirjan ja arkistopäiväkirjan perusteella näytti siltä, että kärjäoikeus olisi ratkaissut törkeää huumausainetta koskevan syytteen virheellisesti yhden tuomarin kokoonpanossa.

SELVITYS

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut kärjätuomari on antanut menettelystään apulaisoikeuskanslerin pyytämän selvityksen. Lisäksi käytössäni on asiaa ratkaistessani ollut korkeimman oikeuden 27.6.2022 asiassa H2022/69 antama päätös kärjätuomarin tekemään hakemukseen käräjäoikeuden lainvoiman saaneen tuomion purkamiseksi sekä edellä mainitut käräjäoikeuden arkistopäiväkirja ja pöytäkirja.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Perustuslain 8 §:n mukaan rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Rikoslain 3 luvun 2 §:n mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa, kun rikos tehtiin, ellei tuomittaessa voimassa olevan lain soveltaminen johda lievempään lopputulokseen.

Rikoslain 6 luvun 10 §:ssä säädetään ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksista. Oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärää on korotettu 90 tunnista 120 tuntiin 1.1.2020 voimaan tulleella rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin muutoksella (272/2019). Aiemmin voimassa olleen säännöksen (515/2003) nojalla ehdollisen vankeuden ohessa voitiin tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan käräjäoikeus on päätösvaltainen rikosasiassa, kun tuomioistuimessa on puheenjohtaja ja kaksi lautamiestä. Saman luvun 6 §:n mukaan käräjäoikeus on rikosasiassa päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja, jos mistään syytteessä tarkoitettua yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin vankeutta enintään neljä vuotta.

Rikoslain 50 luvun 2 §:n mukaan törkeästä huumausainerikoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 6 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan käräjäoikeuden tuomiossa on oltava asian ratkaisseiden jäsenten nimet ja virka-asema sekä ilmoitus siitä, onko tuomiosta äänestetty. Luvun 8 §:n mukaan tuomion allekirjoittaa puheenjohtaja.

Oikeudenkäymiskaaren 22 luvun 1 §:n mukaan käräjäoikeudessa pidetään riita- ja rikosasioiden käsittelystä pöytäkirjaa. Pöytäkirjan allekirjoittaa sen laatija. Luvun 2 §:n 3 momentin mukaan

pöytäkirjan laatii puheenjohtajan ohjeiden mukaisesti tuomioistuimen virkamies taikka erityisesti syystä puheenjohtaja tai hänen määräämänsä tuomioistuimen lainoppinut jäsen. Luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan pöytäkirjaan on merkittävä asian käsittelyyn osallistuneiden tuomioistuinten jäsenten sekä pöytäkirjan laatijan nimet.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on oltava virkatoimissaan huolellinen.

Arviointi

Selvityksessään kärjäjätuomari on myöntänyt menetelleensä virheellisesti tuomitessaan yhdyskuntapalvelua oheisseuraamuksena 120 tuntia, vaikka rikoksen tekoaikaan voimassa olleen lainsäädännön mukaan enimmäismäärä on ollut vain 90 tuntia.

Apulaisoikeuskansleri oli selvityspyynnössään tuonut esille, että saadun tiedon mukaan vastaajan yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano oli jo alkanut. Selvityspyynnön tiedoksi saatuaan kärjäjätuomari on tehnyt korkeimmalle oikeudelle tuomion purkua koskevan hakemuksen. Korkein oikeus on purkanut kärjäjäoikeuden tuomion oheisseuraamuksena tuomitun yhdyskuntapalvelun osalta ja oikaissut tuomiota. Vastaaja on suorittanut yhdyskuntapalvelua korkeimman oikeuden antaman päätöksen mukaisesti 90 tuntia.

Kärjäjätuomarin tekemä virhe yhdyskuntapalvelun tuomitsemisessa on sijoittunut tuomarin tehtävien ydinalueelle ja koskenut sinällään yksiselitteisen sääntelyn soveltamista. Virhe merkitsee lakiin perustumattoman rangaistuksen tuomitsemista vastaajalle ja asettaa hänet perusteetta eri asemaan kuin muut tuomioistuimissa tuomittavat henkilöt. Virhe on kerrotun vuoksi omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen.

Yhdyskuntapalvelun tuomitsemisessa tapahtunut virhe on lähtökohtaisesti vakava myös siitä syystä, että yhdyskuntapalvelu on henkilökohtaista vapautta rajoittava rangaistus. Siihen tuomittu joutuu rajoittamaan omaa vapaa-aikaansa ja osallistumaan palvelun täytäntöönpanon vaatimiin tilaisuuksiin uhalla, että tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta muuntaa yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Kärjäjätuomari oli tuominnut vastaajalle yhdyskuntapalvelua 30 tuntia yli laissa sallitun enimmäismäärän.

Tapauksessa virheestä ei ole aiheutunut haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia. Virhe on tullut korjatuksi, kun korkein oikeus on edellä todetuin tavoin kärjäjätuomarin hakemuksesta purkanut kärjäjäoikeuden tuomion siinä määrätyn yhdyskuntapalvelun osalta ja oikaissut tuomiota. Kärjäjätuomarin menettelyä on kerrotun vuoksi tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti asiasta kärjäjäoikeudesta hankitun selvityksen perusteella toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Asiasta käytettävissä olevan selvityksen perusteella voidaan todeta käräjäoikeuden kokoonpanon olleen asiassa laillinen, mutta virheen kuitenkin tapahtuneen käräjätuomarin selvityksensä myöntämällä tavalla siinä, että kokoonpanoon kuuluneista lautamiehistä ei ole ollut lain edellyttämää mainintaa hänen laatimassaan tuomiossa. Virheen merkitys asiassa on korostunut, kun kyseisiä tietoja ei ollut mainittu myöskään istunnon pöytäkirjassa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden käräjätuomari on menetellyt huolimattomuuttaan lainvastaisesti tuomitessaan vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa yhdyskuntapalvelua 120 tuntia, vaikka rikoksen tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voidaan tuomiota enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkis-yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen. Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille huomautuksen hänen edellä kerrotusta menettelystään.

Käräjäoikeuden tuomiossa ei ollut laissa edellytettyä mainintaa asian ratkaisukokoonpanoon kuuluneista lautamiehistä. Kiinnitän kerrotun vuoksi käräjätuomarin huomiota huolellisuuteen käräjäoikeuden tuomiossa ilmoitettavia tietoja koskevan sääntelyn noudattamisessa.

Lähetän päätökseni tiedoksi Vaasan hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki